

καί περιστατικά καί φέρει τόν γενικό τίτλο «Ένα όδοιπορικό μέ προθεσμία» (σ. 89-171). Οί ιστορίες έχουν αυτοβιογραφική προέλευση αλλά ή στοχαστικότητα καί ή ποίηση τίς έχουν άσφαλώς μεταμορφώσει. Στή φαινομενική ποικιλία ένυπάρχει ό βασικός σκοπός: ή διείσδυση σέ μορφές τής άθέατης συμπεριφοράς καί ή κατανόησή τους. Τό μεγαλύτερο μέρος τών ιστοριών καταγράφει τήν πορεία ζωής μιās παρέας παιδιών τής κατοχής καί τής διάλυσής της στό χῶρο καί στό χρόνο, τά στάδια τής όποιας υπόκεινται σέ έτεροχρονική έρμηνεία. Οί υπόλοιπες ιστορίες έχουν ως αντικείμενο συγκεκριμένα πρόσωπα-μοντέλα καί ειδικά προβλήματα. Τό μέρος αυτό κρίνουμε ως τό πιό πρωτότυπο καί γι' αυτό πιό ένδιαφέρον τμήμα τοῦ βιβλίου στό όποιο καταξιώνεται ή προσπάθεια τοῦ συγγραφέα νά αποδειχθεῖ συνεπής πρός τίς θεωρητικές άναπτύξεις τών δύο προηγουμένων μερών.

Τό βιβλίο αυτό άξίζει νά διαβαστεῖ από νέους, από γιατρούς καί από άνθρώπους πού ασχολοῦνται μέ θέματα έπικοινωνίας καί παιδείας, όπως είναι οί εκπαιδευτικοί.

ΧΡΥΣΗ ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΘΗΝΑ

Άξίες καί Πολιτισμός. Άφιέρωμα στόν Καθηγητή Ευάγγελο Θεοδώρου, Άθήνα, έκδ. «Τήνος» 1991, σελ. 434+ λζ'.

Μέ άφορμή τή συμπλήρωση τοῦ 70οῦ έτους τοῦ όμότιμου καθηγητῆ καί τ. πρύτανη τοῦ Πανεπιστημίου Άθηνών κυκλοφορήθηκε από συναδέλφους καί μαθητές του τιμητικός τόμος, πού τοῦ έπιδόθηκε σέ επίσημη τελετή στή Μεγάλη Αἴθουσα τοῦ Πανεπιστημίου Άθηνών, τόν Άπρίλιο 1991. Παρά τό ότι ή άυστηρή έπιστημονική ειδικότητα τοῦ τιμωμένου καθηγητῆ είναι θεολογική, ώστόσο τά ένδιαφέροντα καί οί έπιδόσεις του καλύπτουν μεγάλο μέρος τής φιλοσοφίας. Γι' αυτόν τόν λόγο άλλωστε υπήρξε ίδρυτικό μέλος τής Έλληνικῆς Φιλοσοφικῆς Έταιρείας, διετέλεσε αντιπρόεδρος καί γεν. γραμματέας τοῦ Δ.Σ. καί συμμετέχει δραστήρια ως άρθρογράφος τοῦ περιοδικοῦ «Έλληνική Φιλοσοφική Έπιθεώρηση» ή ως τακτικός όμιλητής τών Πανελληνίων καί Διεθνών Συνεδρίων τής ΕΦΕ.

Η συμβολή τοῦ καθηγητῆ Ε. Θεοδώρου στή φιλοσοφία είναι συνεχής καί συνεπής. Από τή δεκαετία τοῦ 1940 δίδασκε φιλοσοφία ως βοηθός τοῦ Σπουδαστηρίου τών Φιλοσοφικῶν καί Πνευματικῶν Έπιστημῶν στήν (τότε) Π.Α.Σ.Π.Ε. —καί σήμερα Πάντειο Πανεπιστήμιο— ένῶ παράλληλα καθιέρωσε τή διδασκαλία τοῦ φιλοσοφικοῦ μαθήματος στό Κολλέγιο Άθηνών (Ψυχικό). Τό διδακτικό του έργο συνέχισε μέ τήν κατ' άνάθεση διδασκαλία τής φιλοσοφίας στή Θεολογική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1961-1968), στήν αντίστοιχη Σχολή στό Πανεπιστήμιο Άθηνών (1968-1988) κατά διαστήματα, καθώς καί σέ άλλες άνώτερες σχολές έπιμόρφωσης ή μετεκπαίδευσης.

Η συγγραφική του παρουσία καλύπτει ποικίλους φιλοσοφικούς κλάδους, αλλά έπικεντρώνεται στή φιλοσοφία τής θρησκείας. Ως μαθητής καί στενός συνεργάτης τοῦ αείμνηστου Νικολάου Λούβαρι (1887-1961), πού θεμελίωσε τή φιλοσοφία τής θρησκείας στήν Ελλάδα, ό καθηγητής Ε. Θεοδώρου δημοσίευσε έκτενεῖς μελέτες θρησκευοφιλοσοφικοῦ περιεχομένου γιά τόν Γιάσπερς (1953 καί 1963), τόν Αύγουστίνο (1955), τόν Μάρξ (1984), τόν Όττο (1987), άρθρα σέ λεξικά, περιοδικά καί τόμους,

καθώς επίσης «'Εγχειρίδιον Φιλοσοφίας», τ. Α', Γνωσιολογία-΄Αξιολογία, Θεσσαλονίκη 1967 κ.ά.

Τιμώντας τά 45 χρόνια τῆς συγγραφικῆς δραστηριότητάς του, μαζί μέ τήν 70ή επέτειο τῶν γενεθλίων του, οἱ πολυάριθμοί συνάδελφοί καί μαθητές ἐξέδωσαν τόν τόμο «'Αξίες καί Πολιτισμός» καλύπτοντας ἕνα εὐρύτατο φάσμα ἐπιστημονικῶν ἐνδιαφερόντων ἀπό τή φιλοσοφία, τή ψυχολογία καί τήν κοινωνιολογία μέχρι τή θεολογία σέ ὄλους σχεδόν τούς κλάδους τῆς. Ἀπό τά φιλοσοφικοῦ ἐνδιαφέροντος ἄρθρα ἐπισημαίνουμε τά ἑξῆς μελετήματα.

Ἦ καθηγητής φιλοσοφίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Γεώργιος Μποζώνης μέ τό δημοσίευσμά του «'Από τόν ἀπελπισμό στήν ἐλπίδα» (σελ. 1-9) προβληματίζεται σέ αὐτό τό τόσο καίριο ὑπαρξιακό ἐρώτημα «τί μπορῶ νά ἐλπίζω;» μέ πυξίδα τήν ἀξιολογία. Ἦ καθηγητής φιλοσοφίας τῶν Πανεπιστημίων Μονάχου καί Ρέγκενσμπουργκ (Γερμανία) κ. Σταῦρος Πάνου μέ τό μελέτημά του «'Αρχαιολογία τῆς σιωπῆς καί τοῦ λόγου» (σελ. 11-16) προτείνει μιάν ἐκδοχή γιά τόν ἄνθρωπο καί τόν πολιτισμό σέ διάλογο μέ τόν Φουκώ. Ἦ ἀν. καθηγητής τῆς φιλοσοφίας τῆς θρησκείας στό Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν κ. Μιχαήλ Μακράκης στό ἄρθρο του «'Ο τροβαδοῦρος τοῦ καλοκαιριοῦ καί τό κελί τῆς μέλισσας» (σελ. 17-37) ἀποτολμᾷ μιά προσέγγιση στό ζήτημα τῆς σχέσης ἀνάμεσα στήν τέχνη καί τήν ἠθική ἀπό τόν Κάντ καί τόν Ὁσκαρ Οὐάιλντ μέχρι τόν Τολστόη καί τόν Ντοστογιέφσκι. Ἦ συντάκτης αὐτοῦ τοῦ σημειώματος συμμετείχε στό ἀφιέρωμα μέ τό κείμενό του «Φαινομενολογία τοῦ ἱεροῦ» (σελ. 39-63) ἐπιχειρώντας τή σκιαγράφηση ἑνός προοιμίου συστηματικῆς φιλοσοφίας τῆς θρησκείας μέ θέμα τήν ἔννοια Heiliges (ἱερό/ἅγιο) ἀπό τή θρησκευοϊστορική μέχρι τή θρησκευοφιλοσοφική σημασιολόγηση.

ΜΑΡΙΟΣ Π. ΜΠΕΓΖΟΣ
ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

L. Wittgenstein. *Περί της βεβαιότητας*, εισαγωγή, μετάφραση και πίνακες υπό Κ. Ι. Βουδούρη, Αθηναϊκή Φιλοσοφική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1989, σελ. 172.

Ἡ σπουδή των φιλοσοφικῶν θεωριῶν απαιτεῖ καταβάσιν μελέτη των κειμένων. Εἶναι δε ιδιαίτερα σημαντικό γεγονός ὅτι το *Περί της βεβαιότητας*, σημαντικό και αντιπροσωπευτικό τῆς ὑστερης φιλοσοφίας του Wittgenstein, μεταφράζεται γιά πρώτη φορά στην ελληνική ἀπό τον καθηγητή Κ. Βουδούρη ο οποίος εισηγήαγε τή φιλοσοφία του L. Wittgenstein στο Πανεπιστήμιο καί ἐκτοτε διδάσκει καί ερευνά τή σκέψη του ἐξέχοντα αναλυτικῶ φιλosophοῦ συνεχῶς κατά τα τελευταία εικοσιπέντε χρόνια. Δεν εἶναι λίγο ν' ἀποδυθεῖ κανεῖς σε ἕνα τέτοιο εγχείρημα, να μεταγράψει σε ἄλλη γλώσσα ἕνα ἔργο με δομές καί νοηματικές διακρίσεις λεπτεπίλεπτες, να ἐπιλέξει με σύνεση τους προσφύεστερους ὄρους τῆς ελληνικῆς ὥστε το *Über Gewissheit* (On Certainty) να αναδυθεῖ μέσα σε καινούριο φως, ὅμοια σαφές καί ἐξαιρετικό ὅσο καί στην πρώτη μορφή του. Θα μπορούσαμε να πούμε ὅτι τά «παίγνια γλώσσας» παραφυλάνε σε κάθε μεταφραστικό πέρασμα. Ὅμως ἕνα ὄριμο πνεῦμα καί ἕνας ικανός ερευνητής ξέρεει να τα ἀντιμετωπίζει, μετά ἀπό μακρά ἐξοικείωση με τή μέθοδο του Wittgenstein, ὅπως ο φιλόσοφος ο ἴδιος. Αὐτό λοιπόν ἰσχύει με τή μεταφραστική ἐργασία του καθηγητή Κ. Βουδούρη. Θα